

synestezie, lartpoumlartismu, symbolismu. Zmiňme ještě další literárně historické práce Otakara Levého: *Básnické dílo F. Villona* (1932) a *Básnické povídky Marie de France* (1935). Ukazují, že vedle romantismu a modernismu ho lákal i bohatý francouzský středověk.

Neméně plodná je překladatelská činnost Otakara Levého. Letmý pohled do katalogů ukáže opakovaně vydávanou stálici: Stendhalův román *Červený a černý* (Praha, Alois Srdce 1920), jehož 6. vydání (Praha, SNKLHU 1958), přepracoval a poznámkami opatřil Jiří Levý. Poslední vydání tohoto překladu je z roku 2009. Vedle Stendhala patřil k překládaným autorům Gustave

Flaubert (*Listy lásky: výběr z korespondence s paní X, Tanec mrtvých, Rozhovory o umění, Bohu, životě a lidstvu*), Joris-Karl Huysmans (*Tam dole*), André Gide (*Oscar Wilde in memoriam*). Z literárně kritických překladů zaujme *Charles Baudelaire* od Théophilea Gautiera (naposledy Praha, Kra 1995).

Otakar Levý je pochován na brněnském Ústředním hřbitově v rodinném hrobě.

Petr Kyloušek

Fotografie – Autor: Radka.leva – Vlastní dílo, CC BY-SA 3.0, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=18911650>

Jiří Levý – humanista (1926–1967)

Devadesáté výročí od narození předčasně zesnulého Jiřího Levého, docenta brněnské filozofické fakulty, nám nabízí nejen

možnost připomenout jeho mimořádné postavení ve světě české translologie i literární vědy, ale i potřebný odstup pro jeho hodnocení v nadnárodní perspektivě. Důvodem k tomu je mimo jiné pozornost, již současná teorie překladu věnuje Levému při hledání teoretického zázemí. Zběžný pohled zpět na jeho dílo nám však ukazuje, že je odkaz Levého vzhledem k jeho mezinárodnímu významu coby vědce a teoretika překladu v jeho původním prostředí nedocenen. Zatím totiž neexistuje ani kritické vydání jeho textů ani soustavnější kritické zhodnocení jeho teoretických východisek. Navíc se zdá, že na akademické půdě je jeho dílo až na občasné výjimky opomíjeno – každoroční Cena Jiřího Levého Obce překladatelů se jeví jako jediná pravidelná připomínka jeho osobnosti v republice.

Je snad zbytečné zde připomínat jeho dlouhodobý výzkum v oblasti českého překladatelství a versologie, který vyvrcholil vznikem dvou disertačních prací, souboru studií *Česká teorie překladu* (1957) jako i průkopnické studie *Umění překladu* (1963), jejíž publikační historie představu-

je sama o sobě prototyp teorie překladu.¹ Samotný fakt, že je studie *Umění překladu* stále užívána jednak jako učebnice určená pro studenty překládání na vysokých školách, jednak jako odborná publikace pro začínající i zkušené překladatele v praxi, totiž hovoří o nadčasovosti a vysoké kvalitě jeho práce.² Levý se kombinací funkcionalistického, sémiotického i marxistického přístupu k problematice překládání prosazuje v jistém slova smyslu jako předchůdce tzv. funkcionalistických teorií překladu vzniklých v 80. letech, které jsou aktuální dodnes.

¹ Po prvním vydání byla kniha přeložena do němčiny a vyšla v roce 1969. Pro potřeby německého vydání původní verzi Levý značně upravil a doplnil dle potřeb německých čtenářů. Příprava ruského vydání (knižně až r. 1974) byla také doprovázena konzultacemi mezi Levým a překladatelem Vladimírem Rosselsem. Na základě ruského překladu pak zřejmě vznikl překlad srbochorvatský (Sarajevo, 1982). O rok později se objevilo druhé české vydání (1983) v redakci Karla Hausenblase, které vycházelo ve velké míře z německého překladu – české vydání z roku 1983 pak tvoří zdrojový text pro anglický překlad z roku 2011. Takováto interakce „původních“ textů a adaptací tedy jednak představuje v malém složitost samotného překladatelského procesu a jeho výsledky, jednak problematizuje již tradičně zavedené koncepty originál-překlad a autor-překladatel.

² Je zde vhodné poznamenat, že jisté aspekty navržené teorie překladu jsou již překonány – Levý nijak nepropojuje myšlení o literárním překladu s myšlením o překládání obecně, terminologie, kterou používá, je později zpřesňována a nahrazována apod. Přesto jeho publikace pronikavostí a šíří zpracované látky přesahuje hranice národní kultury a tvoří stále relevantní teoretický zdroj. A to nemluvě o faktu, že se jakožto první systematická odborná publikace o překladu konečně vymaňuje z esejismu, který v této oblasti převládl.

Je snad rovněž zbytečné opakovat již obecně známý fakt, že ve stejnojmenné stati³ položil jako první otázku, zda by literární věda mohla být vědou exaktní. To souvisí zejména s jeho interdisciplinárním přístupem k vědě – kromě českého strukturalismu jakožto teoretické základny ve svých studiích bere v potaz i dobově aktuální teoretické přístupy, jako jsou pragmatika, sémiologie, generativní gramatika, teorie informace aj. Zmíněné koncepty však Levý nepřijímá nekriticky, nýbrž s nimi vede aktivní a pronikavý dialog a hodnotí jejich pravdivost a limity. Důsledkem je velké množství podnětných a cenných poznámek, které přispívají byť rámcově k vývoji a reformování literární vědy v průběhu 60. až 90. let. Neméně významný je i jeho podíl na organizaci vědeckého života na brněnské univerzitě – aktivně se zúčastnil organizace dvou mezinárodních konferencí věnovaných versologii (1964 a 1966), v Brně navíc založil Skupinu pro exaktní metody a mezioborové vztahy.

Nicméně ze všech hodnot díla Jiřího Levého jako nejcennější se jeví humanita, která se projevuje v různých aspektech. Od něho se lze leccos naučit – že se k teorii a metodologii nemá přistupovat mechanicky a omezeně, ale kriticky a s širším záběrem; že při tvorbě odborných textů se má vždy brát ohled na čtenáře a na jejich potřeby, a tím poznatky zpřístupnit co nejširší škále příjemců; anebo že snaha vytvořit vědu s lidskou tváří je nejsmysluplnějším aspektem vědecké práce.

Dime Mitrevski

³ *Bude literární věda exaktní vědou?* knižně v r. 1971.